

Sociale Veiligheid Protocol

Hier ben ik.
Het is goed dat ik er ben.
Er zijn mensen die van mij houden.
Niet iedereen vindt mij aardig.
Dat hoort zo.
Ik luister wel naar kritiek.
Ik zeg wat ik voel en wat ik denk
Doet iemand vervelend tegen mij?
Dan haal ik mijn schouders op.
Doet iemand naar, dan doe ik niet mee.
Ik gedraag me als een Kanjer,
want ik ben een Kanjer!

Inhoud

1.	Inleiding:.....	3
2.	Onze visie:	4
2.1	Onze uitgangspunten	5
3.	Preventieve en curatieve middelen en interventies.....	6
3.1	Scholing leerkrachten.....	6
3.2	Regels en afspraken	7
3.3	Godsdienst	7
3.4	Taakspel	7
3.5	Week tegen het pesten	7
3.6	Gouden weken	7
3.7	Kanjertraining.....	7
3.8	Kanvas: het leerlingvolg systeem	14
4.	Pestgedrag.....	16
4.1	Definitie pesten	16
4.2	De verschillende rollen.....	17
4.3	Aanpak	17
4.4	Aanpak cyberpesten.....	18
5.	Grensoverschrijdend gedrag	20
5.1	Definitie grensoverschrijdend gedrag	20
5.2	Onmacht versus onwil.....	20
5.3	Aanpak	23

1. Inleiding

In ons Sociaal Veiligheid Protocol beschrijven wij hoe wij op Tabitha omgaan met het gedrag en de sociaal-emotionele ontwikkeling van onze leerlingen.

Hierin informeren wij u hoe wij preventieve middelen en interventies inzetten om een omgeving te creëren die enerzijds probleemgedrag voorkomt en het sociaal- emotioneel leren bevordert. Anderzijds leest u in ons protocol hoe wij, samen met u en uw kind, omgaan met pestgedrag en hoe wij handelen bij grensoverschrijdend gedrag.

Ons Sociaal Veiligheid Protocol staat op de website van onze school.

Tevens zal er elk schooljaar een informatie avond plaatsvinden over de Kanjertraining en dit protocol, zodat alle ouders op de hoogte zijn van onze manier van handelen. Op deze manier hopen wij de prettige samenwerking tussen ouder, leerling en school voort te zetten.

Met vriendelijke groet,

Team CBS Tabitha

2. Onze visie

Op Tabitha vinden wij het belangrijk dat de leerlingen en ouders met plezier naar school komen. Het is ons streven om iedere leerling een fijne schooltijd te bezorgen. Daarvoor is sociale veiligheid in de klassen nodig. Een veilige leeromgeving, waarbij respect ons uitgangspunt is. Op Tabitha leert een leerling respect te hebben voor zichzelf, voor zijn of haar klasgenoten, voor de leerkrachten en de omgeving.

Wij vinden het belangrijk dat we samen met de ouders en leerlingen een sfeer creëren waarin iedereen zich thuis voelt en voor elkaar zorgt. Ieder kind mag er zijn en daarom hechten wij groot belang aan hoe de kinderen met zichzelf en elkaar omgaan. Het is ons streven dat de leerlingen voor zichzelf op kunnen komen, kritiek kunnen ontvangen en leren omgaan met zelfbeheersing.

Wij zien de samenwerking met ouders als kracht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen.

Een goed pedagogisch klimaat vormt een basisvoorwaarde voor het bereiken van goede onderwijsresultaten en een positieve sociaal-emotionele ontwikkeling van onze leerlingen.

Om te werken aan het gedrag en de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen, werkt Tabitha met de Kanjertraining. De Kanjertraining sluit aan bij wat wij op Tabitha juist zo belangrijk vinden. De kanjertraining staat voor vertrouwen, sociale veiligheid, rust en wederzijds respect. Zo zorgen wij voor een prettig schoolklimaat. De doelen van de kanjertraining zijn dan ook:

- Het bevorderen van vertrouwen en veiligheid in de klas.
- Het versterken van de sociale vaardigheden bij leerlingen.
- Beheersing van verschillende oplossingsstrategieën bij pesten en andere conflicten.
- Bewustwording van de eigenheid bij leerlingen.
- Leren om verantwoordelijkheid te nemen.
- Het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie.

De Kanjertraining bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in de klas goed te houden (preventief) of te verbeteren (curatief). De Kanjertraining is opgenomen in de database van het NJI als effectief bij pestproblematiek en het aanleren van sociale vaardigheden. Kanvas is Cota gecertificeerd en door de onderwijsinspectie erkend om als systeem gebruikt te worden om de sociale opbrengsten bij kinderen te meten.

De Kanjertraining is in feite dan ook meer dan alleen een methode, het vormt voor ons de leidraad om pedagogisch beleid te maken.

2.1 Onze uitgangspunten

1. We willen te vertrouwen zijn.

De meeste mensen willen te vertrouwen zijn. Op die manier willen we gezien, gehoord en begrepen worden. We gaan daarom uit van elkaars goede bedoelingen en kijken met vertrouwen naar elkaar en de kinderen. Ons uitgangspunt is daarbij dat je jezelf mag zijn. Doe je niet anders voor dan wie je werkelijk bent, zoals je bent is het goed en daarmee ben je te vertrouwen.

2. Wij, leerkrachten en ouders, zijn samen het gezag van het fatsoen.

We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de opvoeding van de kinderen. Een goede opvoeding richt zich op fundamentele menselijke waarden zoals: liefde, vertrouwen, mededogen, toewijding, verantwoordelijkheid en betrokkenheid in de breedste zin van het woord. Daarom moeten wij, ouders en leerkrachten, duidelijke leiders zijn voor kinderen: wij vertegenwoordigen het gezag van het fatsoen. We laten ons daarbij niet leiden door negatieve gevoelens zoals angst, onmacht en ergernis. We zorgen voor een veilige sfeer door grensoverschrijdend gedrag op een nette manier zorgvuldig aan te pakken. Daarin werken we samen met elkaar.

3. We geven het goede voorbeeld.

De kinderen voelen zich veilig als wij het goede voorbeeld geven:

- We gaan respectvol met elkaar om.
- We spreken respectvol over elkaar en de kinderen, ook op sociale media.
- Indien zich een probleem voordoet of als we ons zorgen maken, dan overleggen we met elkaar. We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen en die recht doet aan de situatie.

3. Preventieve en curatieve middelen en interventies

3.1 Scholing leerkrachten

Kanjerschool:

Tabitha is een kanjerschool. Alle werknemers op Tabitha zijn in het bezit of in opleiding voor de Kanjertraining licentie. Met deze licentie zijn alle leerkrachten bevoegd om Kanjertraining in de groep te geven.

Kanjercoördinatoren, anti-pestcoördinatoren en gedragsspecialisten:

Op onze school hebben wij leerkrachten die verder gespecialiseerd zijn in het gedrag en de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen. Zij zijn opgeleid tot kanjercoördinator, anti-pestcoördinator en gedragsspecialist. Deze leerkrachten ondersteunen de leerkrachten en ouders bij het vinden van antwoorden op hun hulpvragen op het gebied van gedrag en de sociaal-emotionele ontwikkeling.

- Voor de groepen 1 t/m 4 kunt u terecht bij Jessica Kolasa
- Voor de groepen 5 t/m 8 kunt u terecht bij Cynthia Wassink

Vertrouwenspersonen:

Ook hebben wij twee vertrouwenspersonen op Tabitha; Caroline Brussen en Cynthia Wassink. Bij deze vertrouwenspersonen kunnen zowel ouders als kinderen terecht op het moment dat u iets in vertrouwen wilt bespreken, maar niet het gevoel heeft dit met de groepsleerkracht te kunnen delen.

3.2 Regels en afspraken

Op Tabitha vinden wij het belangrijk dat er binnen de school duidelijke afspraken zijn over gedrag. Onze schoolbrede gedragsregels zijn dan de kanjerregels. Deze regels hangen zichtbaar in alle lokalen en in de gangen van onze school:

- We vertrouwen elkaar
- We helpen elkaar
- We werken samen
- We hebben plezier
- We doen mee

Naast deze kanjerregels stellen de leerkrachten samen met de kinderen overige groepsregels op en moedigen kinderen aan om elkaar aan te spreken als regels niet worden opgevolgd. Hierdoor zijn de kinderen meer betrokken dan wanneer deze regels opgedragen worden. De samen opgestelde klassenregels hangen zichtbaar in het lokaal.

3.3 Godsdienst

Wat jij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.

Op onze Christelijke school vinden wij het van groot belang om de kinderen normen en waarden mee te geven. Aan de hand van een Bijbelverhaal, raken we met de kinderen in gesprek over onderwerpen waar de normen en waarden centraal staan. Hierin komen onderwerpen als omgaan met elkaar en respect veelvuldig aan de orde in de vorm van verhalen, gesprekken, gebeden en liederen.

3.4 Taakspel

Met de methode Taakspel houden de leerlingen zich beter aan de klassenregels. Daardoor neemt onrustig en storend gedrag af. Het doel is dat de leerlingen taakgericht werken. Bovendien ontstaat er een prettiger klassenklimaat. Onze leerkrachten zijn opgeleid om Taakspel in te kunnen zetten. Taakspel kan curatief worden ingezet, om de taakgerichtheid in een klas te verhogen. Daarnaast wordt het vaak aan het begin van een schooljaar gebruikt om de taakgerichtheid aandacht te geven bij de kinderen.

De leerkracht deelt tijdens het spelen van Taakspel alleen complimenten uit en negeert negatief gedrag. Vooraf wordt er met de leerlingen een beloning afgesproken in de vorm van een activiteit, bijvoorbeeld een klassikaal spel of extra buitenspeeltijd. Deze beloning bevordert dan ook het groepsklimaat.

3.5 Week Tegen Pesten

De Week Tegen Pesten wordt landelijk in september georganiseerd. Deze week draagt bij aan een goede start voor een fijn en veilig schoolklimaat. Op Tabitha besteden wij veel aandacht aan de Week Tegen Pesten. Deze week zorgt voor een positieve bijdrage voor een goede sfeer in de klas en op deze manier ontstaat er minder behoefte om te pesten.

Op 1 maart besteden we aandacht aan de nationale complimenten dag en 19 april staat in het teken van de nationale dag tegen het pesten.

3.6 Gouden weken

De eerste vier weken van het nieuwe schooljaar staan geheel in het teken van de Gouden Weken. Deze weken zorgen voor een stevig fundament voor een goede groepsvorming en een fijne sfeer in de groep. Een goed begin is het halve werk! Op Tabitha verzorgen wij dagelijks, gedurende de Gouden Weken, groepsvormende activiteiten.

3.7 Kanjertraining

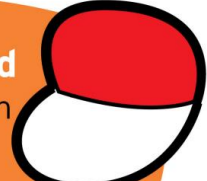
Tijdens de Kanjertraining wordt het gedrag besproken door het visueel te maken. Dat doen we door de volgende hulpmiddelen in te zetten:

- De kanjerpetten
- De smiley- en afsprakenposter
- Motor en benzine
- Anti-pestposter

Omdat kinderen gedrag van ons nadoen, is het van belang dat wij (ouders en het team) het goede voorbeeld geven.

De petten

Om in gesprek te gaan over gedrag maken we vanuit de Kanjertraining gebruik van petjes met vier verschillende kleuren. Wanneer zich een probleem of stressvolle situatie voordoet, hebben we een keuze om verschillend te reageren. We maken kinderen bewust van hun gedrag en oefenen met nieuw gedrag. Kinderen kunnen zo leren kiezen voor gedrag dat bij hen past en dat prettig is voor henzelf en de ander.

Wanneer je doet als een kanjer, of als de witte pet, dan doe je als jezelf, je bent te vertrouwen en durft ook anderen te vertrouwen. Je toont respect voor jezelf en de ander. Jezelf zijn betekent ook: vervul de rol die bij je past. Dus moeder: wees moeder. Leerkracht: wees leerkracht. Je bent geen vriendje van het kind. En laat het kind ook kind zijn. Als we allemaal als onszelf doen, vanuit vertrouwen, kunnen we toch heel verschillend doen, ook in verschillende situaties.	De witte pet is de pet van vertrouwen en jezelf zijn. Samen met de gele, rode en zwarte pet zie je dan...
Je kunt jezelf zijn in combinatie met de zwarte pet. De zwarte pet staat voor kracht. Dan reageer je op een prettig stoere manier. Je durft ruimte in te nemen. Je vertoont leiderschapsgedrag. Je geeft je grenzen aan. Je maakt plannetjes, toont initiatief. Zolang naast de zwarte pet ook de witte pet van het vertrouwen aanwezig is, is het gedrag prettig voor jezelf en de ander. Ouders en leerkrachten laten met de wit-zwarte pet positief leiderschap zien. Ze durven grenzen te stellen en duidelijk te zijn vanuit het vertrouwen dat de meeste mensen het goed bedoelen.	Wit en zwart • vertrouwen • duidelijk • doorzetter • leiderschap
De rode pet in combinatie met de witte pet staat voor humor. Je maakt grapjes die leuk zijn voor iedereen. Je doet optimistisch, vrolijk, relativerend, luchtig, handelt met levensvreugd. Voor ouders en leerkrachten betekent dit dat je humor gebruikt in je opvoeding en speels kunt zijn: je kunt spelen met kinderen en je kunt relativeren. Je toont optimisme en vrolijkheid.	Wit en rood • vertrouwen • vrolijk • humor • positief denken

Handelen we met de wit-gele pet op, dan geven we ruimte aan de ander. We luisteren, zorgen, tonen interesse, zijn rustig en vriendelijk, bescheiden.

Voor ouders en leerkrachten betekent dit dat we betrokkenheid tonen, luisteren naar kinderen en willen weten wat hun behoefte is. We tonen empathie.

Wit en geel

- vertrouwen
- vriendelijk
- bescheiden
- behulpzaam

Alle kleuren petten hebben hun valkuil wanneer de witte pet van vertrouwen wegvalt. Als we niet meer met vertrouwen naar elkaar of naar onszelf kijken, komen we terecht in wantrouwen. Bij de ene persoon of in de ene situatie uit dit zich in te krachtig gedrag (zwarte pet), bij een ander in te onderdanig angstig gedrag (gele pet) en bij een ander in clownesk meeloopgedrag (rode pet).

In klassen waar het vertrouwen wegvalt, ontstaat dit gedrag. De basis van vertrouwen moet dan weer worden teruggezet. Gelukkig blijken de meeste mensen dit graag te willen: we willen ons liever gedragen met witte pet dan zonder. We zijn 'de weg even kwijtgeraakt'.

Het gaat mis als je niet doet als jezelf

Het gaat mis als we niet meer onszelf zijn, dan valt de witte pet weg. Je doet dan zo:

Ik schop, sla, duw, pest.

Ik maak vervelende grapjes, lach anderen uit en doe mee met de zwarte pet.

Ik doe zielig, zeg niks, kijk naar de grond.

In het aanspreken van kinderen gebruiken we pettentaal. Voorbeelden hiervan: "Welke pet heb je nu op? Hoe kun je de witte pet erbij opzetten?" "Ik zie een heleboel witte petten!" "Wil je te vertrouwen zijn? Doe dan als de witte pet." De pettentaal helpt ons om zonder oordeel het kind op zijn gedrag aan te spreken.

Let op: we koppelen nooit een pet aan een kind. De petten gaan over gedrag, en gedrag kun je veranderen. Een kind doet als een rode pet op een moment, en is de rode pet niet. In rollenspelen gebruiken we de petten om te oefenen met gedrag.

De smileyposter:

Leerlingen

Welk gedrag willen we wel en niet op school? Waar ligt de grens? De smileyposter geeft hier handvatten voor. Wij willen kinderen leren om rekening met elkaar te houden. Let dus een beetje op de gevoelens van de mensen om je heen. Check even of de ander zich nog goed voelt bij jouw gedrag. Andersom geldt ook: het is jouw verantwoordelijkheid om aan te geven wanneer je je ergens niet prettig bij voelt. De meeste mensen bedoelen het goed, maar het gaat wel eens mis. Je helpt de ander door je grens aan te geven: "Ik vind het vervelend als je ... doet. Wil je dat anders doen?"

Leerkrachten, ouders en directie

De smileyposter is ook van toepassing op de volwassenen rondom de leerlingen. Wat mogen wij (school en ouders) van elkaar verwachten?

- Als we ons zorgen maken om een kind, dan overleggen we respectvol met de kinderen, ouders en de leerkracht. We geven elkaar feedback. Dat betekent dat we op het schoolplein of via internet niet slecht spreken over een ander: we gaan met die ander in gesprek. Kortom: We spreken met respect over en met elkaar.
- We zoeken een oplossing die goed is voor het kind, de klasgenoten, de ouders en de school.
- Soms bedoelt de ander iets goed, maar ervaar je het vervelend. We geven dan rustig onze grens aan, zodat de ander rekening met je kan houden.

De afsprakenposter:

Als leidraad voor hoe wij op school met elkaar om willen gaan, gebruiken we de volgende vijf uitgangspunten van de Kanjertraining. Op school ziet u deze uitgangspunten op de kanjerafsprakenposters. De kleuren verwijzen naar de petten. Hieronder staan de posters zoals bedoeld voor de kleuters.

Motor en Benzine: alles wat aandacht krijgt, groeit

Leerlingen

Met de Kanjertraining leren we dat alles wat aandacht (benzine) krijgt groeit. Vervelend gedrag (motor) blijft doorgaan en krijgt status als kinderen meelachen en erbij staan. We maken kinderen bewust van de benzine die ze (vaak onbedoeld) geven aan gedrag dat niet prettig of storend is. Zo leren kinderen sociale verantwoordelijkheid te nemen en ervoor te kiezen om geen benzine te geven. In onveilige klassen bekrachtigen kinderen elkaar in negatief, te stoer gedrag. Pas wanneer kinderen leren om geen benzine meer te geven, dan valt er geen winst (status, populariteit) meer te behalen met negatief gedrag.

Leerkracht

De leerkracht probeert in de klas benzine (aandacht) te geven aan positief gedrag. De leerkracht spreekt benzinegevers aan: "Geef maar geen benzine". Hierdoor krijgt negatief gedrag minder aandacht (benzine) van de leerkracht.

Ouders

Bevraag uw kind eens of het benzine geeft in de klas. Soms klagen kinderen thuis over vervelend gedrag van een klasgenoot. Het komt geregeld voor dat kinderen onbedoeld zelf benzine blijken te geven aan dit gedrag. Dit kan door erom te lachen, door ernaar te kijken maar ook door te klagen. Dit houdt onbedoeld het gedrag in stand. Waar geeft u thuis benzine aan? Lacht u om storend gedrag van uw kind, dan zal uw kind hiermee doorgaan. Spreekt u alleen uw kind aan op negatief gedrag, dan zal uw kind daarmee aandacht vragen. Geef daarom veel complimenten en benoem dus gedrag wat u prettig vindt. Dan zal dat gedrag versterkt worden.

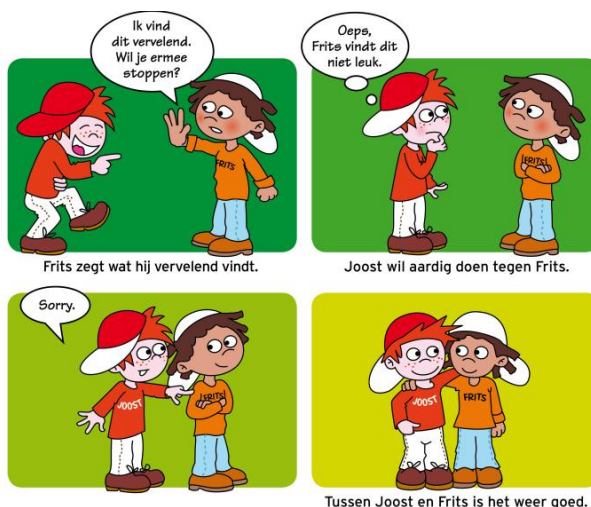
De anti-pestposter

Wat doen we als het mis gaat en hoe doen we dat?

Het is normaal dat kinderen af en toe 'last' hebben van elkaar. Dit gebeurt thuis en op school. Ze willen spelen met hetzelfde speelgoed, ze willen rustig werken terwijl een ander door de klas roept. Ze willen met hetzelfde kind spelen maar niet met elkaar. Kortom: er ontstaat gedoe. Dit zijn voor kinderen allemaal leermomenten. In het volwassen leven moeten wij immers ook leren omgaan met onze behoeftes en die van anderen. We zullen onze grenzen en wensen moeten aangeven.

Fase 1: kind heeft last van een ander

Vuistregel van de Kanjertraining: Jij zit in een klas met kinderen die te vertrouwen willen zijn. We leren kinderen om rustig aan te geven dat ze ergens last van hebben en te vragen of de ander wil stoppen.

Soms wordt een incident groter doordat kinderen het gedrag van een ander ervaren als pesten, en vervolgens agressief of klagerig reageren. Klasgenoten, leerkrachten en ouders kunnen dit onbewust versterken, bijvoorbeeld door agressief gedrag goed te keuren ("mep maar terug"), té veel medelijden te tonen of kwaad te spreken over het andere kind. Tips voor leerkrachten en ouders:

- Ga na een conflict of gedoe geen rechter spelen om dader en slachtoffer te identificeren. Richt je op de toekomst: "Willen jullie het oplossen? Hoe zouden jullie dit de volgende keer anders kunnen doen?"
- Leer kinderen hoe je op een rustige, respectvolle manier zegt dat je last hebt van iemand. De woorden en toon moeten bij het kind zelf passen.
- Leer kinderen te stoppen met hun gedrag als een ander aangeeft er last van te hebben.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Hoe doet u als u last heeft van iemand in uw gezin, familie, vriendenkring, buurt?
- Spreek met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.
- Bespreek met kinderen het verschil tussen plagen en pesten.

- Leer kinderen de intenties van anderen te interpreteren. Een kind kan iets als een grapje bedoelen, maar een ander kan het als beledigend opvatten. Leer kinderen om te checken hoe de ander het bedoelde.

Fase 2: het storende gedrag gaat door

Vuistregel van de Kanjertraining: een motor kan niets beginnen, als het geen benzine krijgt. Word dus niet boos, ga niet huilen, ga niet in discussie. Laat de klasgenoot die vervelend doet kletsen, en ga samen met een klasgenoot die je vertrouwt (maatje) iets anders doen. Als jij niet meer op het vervelende gedrag let, houdt het meestal vanzelf op. Gaat het toch door? Dan stap je naar een volwassene die kan helpen (juf, meester, ouders).

Vaak blijft het bij een incident, en is er géén sprake van structureel pesten. Tips voor leerkrachten en ouders:

- Leer kinderen weg te lopen bij vervelend gedrag, en steun te zoeken bij leeftijdsgenoten. Voor sommige kinderen is dit een oefening in zelfbeheersing.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Laat u zich bepalen door negatieve personen in uw leven? Of besteedt u energie aan positieve zaken?
- Leer kinderen om hulp te vragen bij een volwassene als vervelend gedrag doorgaat. Bespreek het verschil tussen klikken en om hulp vragen.
- Ook kinderen van wie u het misschien niet verwacht, kunnen doen als een rode of zwarte pet.
- Vraag kinderen of het de bedoeling was om de ander bang, verdrietig, boos te maken of pijn te doen. Laat kinderen zelf nadenken over een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- Problemen tussen kinderen die zich op school voordoen, worden op school opgelost. School betreft indien nodig de ouders daarbij.

- Spreek, ook als zich problemen voordoen, met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.

Kanvas: Ons leerlingvolgsysteem

Kanvas is ons leerlingvolgsysteem om de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen inzichtelijk te maken. Via dit systeem krijgen wij als leerkrachten een goed beeld hoe een leerling zich voelt en of hij/ zij zich veilig in de klas voelt. Wij meten dit door middel van een aantal vragenlijsten:

- Leerling vragenlijst
- Sociale veiligheidslijst
- Sociogram
- Docentenlijst
- Eventueel: een ouder vragenlijst

Kanvas is Cota gecertificeerd en door de onderwijsinspectie erkend om als systeem gebruikt te worden om de sociale opbrengsten bij kinderen te meten.

Leerling vragenlijst

Deze vragenlijst wordt ingevuld door de leerlingen vanaf groep 5. De leerlingvragenlijst meet hoe leerlingen hun eigen sociaal functioneren in de klas ervaren. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in externaliserend gedrag, pro-sociaal gedrag, internaliserende (depressieve) gevoelens en de intentie om negatief gedrag te laten zien. De leerlingvragenlijst heeft nadrukkelijk niet tot doel voorspellingen te doen over de ontwikkeling van stoornissen of uitspraken te doen over toekomstig sociaal functioneren van een leerling. De leerlingvragenlijst heeft dus niet als doel een diagnose te stellen. Daartoe is de vragenlijst niet ontwikkeld en niet geschikt. De vragenlijst geeft wel een heldere vingerwijzing in welke richting het gedrag en de beleving van een leerling zich lijkt te ontwikkelen. De vragenlijst is daarmee een hulpmiddel voor de leerkracht om een scherpere kijk te krijgen op het gedrag, de gevoelens en intenties van leerlingen.

Sociale veiligheidsvragenlijst

Deze vragenlijst wordt ingevuld door de leerlingen vanaf groep 5. Deze lijst is een meetinstrument dat een actueel en representatief beeld geeft van de veiligheidsbeleving van de leerlingen. Voor de Sociale Veiligheidslijst van Stichting Kanjertraining is uit onderzoek gebleken dat deze betrouwbaar en valide is. De volgende aspecten worden gemeten in deze lijst:

- Het vóórkomen van incidenten op school. Dit is de aantasting van sociale veiligheid (pesten etc.), psychische veiligheid (bedreigen etc.) en fysieke veiligheid (schoppen etc.).
- Veiligheidsbeleving van leerlingen (Ik voel me veilig op school/op het plein etc.)
- Welbevinden van leerlingen (Hoe prettig voel je je tussen je klasgenoten?)
- Leerkracht treedt op (Vinden leerlingen dat de leerkracht goed optreedt?)
- Angst voor incidenten

Sociogram

Deze vragenlijst wordt ingevuld door de leerlingen vanaf groep 4.

Het sociogram heeft als doel om inzicht te krijgen in de onderlinge relaties van de leerlingen. Gaan ze graag met elkaar om? Zijn vriendschappen wederzijds? Met behulp van het sociogram kunnen wij zien hoe leerlingen ervaren worden binnen de groep, en hoe zij klasgenoten ervaren. Wij kunnen inzien welke leerlingen positieve, neutrale en negatieve relaties met elkaar hebben. Ook krijgen wij op deze manier de leerlingen in beeld die niet geliefd zijn in de groep en bij wie de relaties onderling anders worden ervaren (conflict).

Docentvragenlijst

Deze vragenlijst wordt door iedere leerkracht van groep 1 t/m groep 8 individueel ingevuld.

Na het beantwoorden van een 12-tal vragen, krijgen de leerkrachten een overzicht van gedragingen van leerlingen zoals de leerkracht die ervaart. Het systeem geeft bovendien aan wat mogelijke oorzaken zijn van het gedrag van de leerling; wat zijn de symptomen van het gedrag en wat is raadzaam om te doen? Wat dit laatste betreft, wordt een reeks van adviezen voorgesteld waaruit de leerkracht in samenspraak met de ouders van de leerling een plan van aanpak kan samenstellen.

Oudervragenlijst

Ons leerlingvolgsysteem heeft een oudervragenlijst. Deze kan worden ingezet wanneer een leerling bij de leerkracht opvallend scoort. De oudervragenlijst wordt ingevuld door de ouders om te kijken of het gedrag van de leerling door ouders en de leerkracht als hetzelfde wordt ervaren. Op deze manier zorgen wij er met elkaar voor dat we op één lijn komen en wordt samen gezocht naar een passende oplossing.

4. Pestgedrag

4.1 Definitie pesten

Wanneer een kind of groepje in een machtsverhouding steeds opnieuw een ander kind blijft lastigvallen (psychisch, verbaal of fysiek), spreken we van pestproblematiek.

Bij plagen zijn de kinderen gelijk aan elkaar; er is geen machtsverhouding. De rollen liggen niet vast: de ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Het gebeurt zonder kwade bijbedoelingen en is daarom vaak leuk, plezierig en grappig.

Pesten kan heel schadelijk zijn en daarom moeten we er samen voor zorgen dat het stopt. Hierbij gaat het om duidelijk begrenzen van ongewenst gedrag (van alle partijen) en het herstellen van het vertrouwen.

Vormen van pesten:

- Verbaal pesten: Het zeggen van onaardige dingen, waarbij gebruik wordt gemaakt van kwetsende woorden.
- Relationeel pesten: Het pesten in onderlinge relaties, waarbij deze relaties of vriendschappen schade toegebracht wordt door bijvoorbeeld; buitensluiten, zwart maken, negeren of roddelen.
- Fysiek pesten: Iemand lichamelijk geweld aandoen, zoals schoppen en slaan.
- Materieel pesten: Het afpakken, beschadigen of verstoppen van spullen.
- Mentaal pesten: Iemand bedreigen of chanteren.
- Cyberpesten (zie paragraaf 4.4): Digitaal schelden, bedreigen, roddelen, stalken, haatprofielen plaatsen, vervelende foto's of filmpjes plaatsen, negeren van jouw opmerking of geen likes krijgen op internet.

Mogelijke signalen van pesten:

- Geen zin om naar school te gaan
- Afwezige indruk
- Angst en onzekerheid
- Neerslachtigheid
- Stemningswisselingen
- Driftbuien
- Overdreven clownesk gedrag
- Blauwe plekken of schrammen
- Eigendommen die regelmatig stuk zijn
- Nabijheid zoeken van de leerkracht
- Bijna nooit of als laatste gekozen worden
- Geen vrienden, vaak alleen op het plein
- Geen uitnodigingen krijgen voor feestjes
- Verminderde schoolresultaten

4.2 De verschillende rollen

- *De leerkracht(en) en de ouders van het kind dat pest:*
Wij keuren het pestgedrag af en er volgt een consequentie indien het doorgaat. Hierbij wordt pestgedrag omgebogen in positief en betrokken gedrag in de klas.
- *Klasgenoten:*
We leren kinderen verantwoordelijkheid te nemen en een positieve rol te spelen voor elkaar. We leren buitenstaanders (klasgenoten) het pestgedrag niet te bekrachtigen. Kinderen leren een goede vriend te zijn van de pester: help je vriend door hem weg te halen uit het pesten en met hem iets anders te gaan doen. Als omstanders / buitenstaanders niet ingrijpen, stemmen ze impliciet in met pesten.
- *Het gepeste kind:*
Kinderen die gepest worden oefenen om duidelijk hun grens aan te geven, geen benzine te geven, erbij weg te gaan en naar een maatje te gaan. Werkt het niet, dan ga je naar het aanwezige gezag.
- *Maatjes:*
Klasgenoten hebben allemaal maatjes. We leren kinderen hoe je een goed maatje kan zijn voor iemand die last heeft van een ander. Wees zelf te vertrouwen, geef geen benzine aan pestgedrag en ga samen iets anders doen.

4.3 Aanpak

Aan pestgedrag zitten consequenties vast. Eerst proberen we het pestgedrag samen met de klas en de leerkracht aan te pakken. Tevens worden de ouders op de hoogte gebracht.

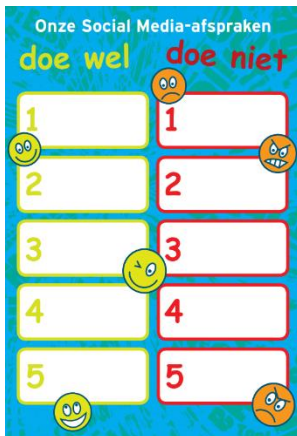
- **Gesprek met ouders**
Het betrekken van ouders bij de normvorming en het groepsproces is van groot belang, dit versterkt het WIJ-gevoel. Kinderen luisteren in de eerste plaats naar hun ouders. Ouders helpen hun kind door met vertrouwen te spreken over klasgenoten, ouders en de school.
- **Groepsgesprekken**
De groepsnorm is van grote invloed op pesten. Deze groepsnorm wordt versterkt door te werken aan het onderling vertrouwen in de groep, zoals beschreven onder 'Wat doen we preventief en hoe doen we dat?' We leggen de focus daarbij op:
 - Wat gaat er goed in de klas?
 - Wat willen we verbeteren in de klas?
 - Welke kwaliteiten waarderen we bij elkaar?
 - Wat wordt ons plan?
 - Hoe kunnen we elkaar helpen?
- **Interventies anti-pestcoördinatoren**
Indien nodig betrekken de leerkrachten de anti-pest coördinator van de school er bij, zodat zij interventies op pestgedrag kunnen uitvoeren in de klas.

Als de klasseninterventies niet afdoende werken, wordt het stappenplan grensoverschrijdend gedrag ingezet. Dit stappenplan wordt in paragraaf 5.3 toegelicht.

4.4 Aanpak cyberpesten

Tegenwoordig hebben veel kinderen in de bovenbouw de beschikking over een mobiele telefoon, tablet en/ of computer. Deze devices worden gebruikt om met klasgenoten gezellig te communiceren in bijvoorbeeld groepsapps, maar ook om gezamenlijk spelletjes te doen. Om ook online een goede omgangsvorm te hebben is het belangrijk om je aan de volgende regels te houden:

- Stuur geen gemene of vervelende berichten
- Stuur nooit iets als je boos bent
- Maak op school geen filmpjes of foto's met een mobiele telefoon
- Zet nooit foto's of filmpjes van iemand anders op internet. Dat heeft te maken met portretrecht en privacy.
- Gebruik geen scheldwoorden en grof taalgebruik.

Op school wordt hier aandacht aanbesteed. In de groepen 7 en 8 worden er afspraken gemaakt. Deze afspraken worden genoteerd op een poster. De poster wordt in de klas opgehangen zodat de kinderen er dagelijks aan herinnerd worden. Daarnaast doen we jaarlijks mee aan de week van de Mediawijsheid en worden gericht workshops/gastlessen ingezet (bijv. van Bureau Halt of van BUNIQ). Ook gaat een blok van de Kanjertraining volledig over hoe je kunt omgaan met Sociale Media. Ondanks dat er in de klas dus aandacht aan wordt besteed, is het belangrijk dat u ook als ouder met uw kind praat over wat zij doen op internet, dus maak daar thuis ook goede afspraken over.

Wat kun je als kind doen om (cyber)pesten te voorkomen?

- Deel nooit privégegevens, zoals naam, adres, telefoonnummer of de naam van je school;
- Verzin (samen) een goede 'nickname' (gebruikersnaam);
- Scherm je profiel zoveel mogelijk af; 'alleen vrienden' is de beste optie;
- Plaats alleen neutrale foto's of beter nog; helemaal geen foto's waarop je gezicht herkenbaar is;
- Wees selectief in het accepteren van een vriendschapsverzoek; doe dit alleen wanneer je iemand in het echte leven ooit hebt ontmoet;
- Verwijder onbekende mensen uit je vriendenlijst;
- Houd wachtwoorden en inloggegevens altijd geheim: ook voor je beste vriend(inn)en;
- Niet schelden en geen mensen kwetsen, dat zou je in het echt ook niet doen;
- Heb je iets vervelends gezien of meegemaakt? Vertel het aan iemand die je vertrouwt.

Wat kun als ouder doen om cyberpesten aan te pakken?

Krijgt het kind toch te maken met online pesten, doe dan het volgende:

- Complimenteer dat het kind naar je is toegekomen
- Een kind dat wordt gepest, heeft in eerste instantie behoefte aan steun
- Luister naar hem/ haar en neem zijn/ haar verhaal serieus
- Onderneem niet meteen actie
- Bedenk eerst (samen met je kind) wat de beste aanpak is
- Stap pas na overleg met het kind naar school en/of ouders en/ of andere partijen
- Pak internet (of de computer of tablet) niet af. Het lijkt misschien een oplossing, maar het is oneerlijk om een kind zo'n zware straf te geven terwijl hij/ zij eigenlijk slachtoffer is.

Adviseer het kind om het volgende te doen:

- Reageer niet op de mails, berichtjes of filmpjes
- Bewaar alle mails, berichtjes of filmpjes. Sla ze op of maak er screenshots/ foto's van. Het kan dienen als bewijsmateriaal.
- Aangifte doen? Kijk dan op vraagthedepolitie.nl
- Blokkeer degene die je lastig valt
- Staan de filmpjes of berichten op een website? Benader de eigenaar en vraag om het materiaal te laten verwijderen (maak eerst foto's als bewijsmateriaal)

Wat doen wij als school als we een melding krijgen van cyberpesten?

- Allereerst nemen we elke melding van cyberpesten serieus;
- We becomplimenteren het kind dat naar ons toe is gekomen;
- We steunen het gepeste kind, luisteren naar hem/haar en nemen zijn/haar verhaal serieus;
- We bespreken met het kind welke acties hij/zij wenst;
- We bespreken ons plan van aanpak met de ouders/verzorgers van het gepeste kind;
- Als het cyberpesten is te herleiden naar een groep op school lichten we eventueel andere ouders/ verzorgers uit de groep in. Wat we naar hen communiceren, delen we eerst met de ouders/verzorgers van het gepeste kind en ook het tijdstip waarop de communicatie verzonden gaat worden;
- Als de pester niet naar voren komt door groepsgesprekken of door een appèl op de ouders, zal er ook 1-op-1 een morele dialoog met de kinderen gevoerd worden;
- De school organiseert ook steun voor en begeleidt de ouders/verzorgers van het gepeste kind . We treden zo veel mogelijk samen naar buiten;
- Indien de situatie daarom vraagt worden weer workshops en gastlessen opgezet, om nogmaals de gevaren van cyberpesten te laten zien.

5 Grensoverschrijdend gedrag

5.1 Definitie grensoverschrijdend gedrag

Grensoverschrijdend gedrag kan op verschillende manieren plaatsvinden: verbaal, fysiek, materieel. Het kan bijvoorbeeld gaan om pesten, agressief gedrag, spullen kapot maken of stelen, discriminatie en seksuele toenadering of –intimidatie. Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die er mee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam. Elke situatie van grensoverschrijdend gedrag staat op zichzelf, is situationeel/ contextueel en vraagt een eigen afweging en aanpak. Wat bij het ene kind goed werkt, werkt bij het andere kind averechts. Toch zijn er wel wat vuistregels te creëren. Een school is een plek om te leren, daar moet het dus veilig zijn. Binnen de school moet de nadruk liggen op het vertrouwen, maar dat kan alleen als er helder en duidelijk gezag is. De smileyposter geeft hiervoor een duidelijk kader: het moet goed zijn voor jou en de ander. We willen het vaak wel goed doen, maar het gaat soms wel eens mis.

5.2 Onmacht versus onwil

De Kanjertraining heeft als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen, maar het gaat wel eens mis. Dat is niet erg, daar leren ze van. Toch zijn er soms kinderen die zich wel willen misdragen. We maken dan ook een onderscheid tussen onmacht en onwil in de aanpak van grensoverschrijdend gedrag. Bij sommige kinderen is het moeilijk uit te maken of er sprake is van onmacht/onvermogen/beperking of onwil. Wij zijn van mening dat hier een ‘streng’ onderscheid in moet worden gemaakt.

Onmacht

Kinderen die zich misdragen, maar dat niet willen, worden ondersteund en geleerd hoe zij zichzelf kunnen beheersen. Dat vindt plaats in samenwerking met de ouder(s) van deze leerling. Het kan zijn dat een kind het moeilijk heeft met zichzelf of met de omstandigheden waarin het verkeert. Maar desondanks probeert het kind er iets van te maken. Zo zijn er kinderen met onvermogen zoals autisme, ADHD, moeilijke (gezins)omstandigheden of andersoortige beperkingen die ondanks hun onvermogen er alles aan doen om zich aanvaardbaar te gedragen. Dat het mis gaat is niet erg, het zijn leermomenten. De volgende handvatten worden als leidraad gebruikt bij ongewenst gedrag als er sprake is van onmacht:

- Met ouders en kinderen moet worden besproken dat onvermogen, beperkingen en omstandigheden geen vrijbrief zijn voor wangedrag. Ook dit kind moet leren zich fatsoenlijk te gedragen zodat klasgenoten zich veilig voelen. Wanneer ouders tegen hun kind blijven zeggen dat hij/zij er niks aan kan doen, dan krijgt het kind een vrijbrief om zich te misdragen. De inzet, de motivatie, de urgentie is nodig om het kind ander gedrag te leren.
- Een groot deel van kinderen met gedragsproblemen (75%) heeft moeite met het begrijpen van taal. Dit wordt vaak over het hoofd gezien. Pas je taalgebruik dus aan.
- Ouders en leerkrachten geven (op een rustig moment) inzicht in de gevolgen van het gedrag van het kind: “Als je zo doet, gebeurt er dit (kinderen willen niet meer met je omgaan/ kinderen worden bang van jou/we kunnen niet werken in de klas, dus je moet uit de klas)”. Hierdoor raken kinderen gemotiveerd om anders te reageren. Het reguleren van emoties begint bij de motivatie.

- Ouders en leerkrachten stellen helpende vragen:
“Wil jij je zo gedragen? Wil jij dat ik/wij jou zien als...? Hoe ga je het de volgende keer doen? Hoe herstel je de emotionele en/of materiële schade? Kunnen we op deze manier weer verder met elkaar?”
- We geven duidelijke instructie welk gedrag we wel van het kind willen zien. Dus niet wat niet, maar vooral wat wel.
- Coaching gerichte benadering: voordoen is nadoen, “je bent de moeite waard maar dit gedrag kan niet”, op zoek gaan naar de oorzaken/triggers, alternatieven bedenken en oefenen hoe je anders zou kunnen reageren
- Leerkracht en ouders vullen de vragenlijst in het Kanjer Volg- en adviessysteem (Kanvas) in. Samen met ouders kunnen we adviezen selecteren die uit het Kanvas komen en een plan van aanpak maken.
- Individuele kinderen die sociaal vastlopen kunnen met hun ouders een ouder-kind training volgen. Ouders kunnen hiervoor kijken op www.kanjertraining.nl. Of ze kunnen worden doorverwezen naar specialistische hulp indien nodig.

Onwil

Heeft een kind de opvatting dat het zich niet fatsoenlijk wil gedragen en met niemand rekening wil houden, dan reageert de school grens stellend. Ouders worden betrokken bij het feit dat hun kind het verlangen heeft zich te willen misdragen. De mentaliteit van een kind is immers de verantwoordelijkheid van de ouders. Het is cruciaal nu in het gesprek met de ouders expliciet te vragen: Keurt u als ouder dit gedrag goed? Wilt u dat uw kind morgen weer zo reageert? De meeste ouders willen dit niet. De neiging ontstaat soms om alle omstandigheden rondom het kind te gaan aanpassen. Wanneer het echter om onwil gaat, kan de omgeving helemaal worden aangepast, maar wil het kind zich nog steeds niet fatsoenlijk gedragen. Vandaar deze bovenstaande vraag aan de ouders: ‘Keurt u dit gedrag goed?’ Als ouders daarop aangeven dat ze het gedrag afkeuren, dan moeten ouders dat duidelijk tegen hun kind zeggen. School heeft de steun van ouders nodig om hun kind bij te sturen.

In de praktijk blijkt:

- Kinderen die handelen uit onvermogen, zijn goed te corrigeren als hun ouders goed samenwerken met de leerkrachten.
- Kinderen die handelen uit onvermogen zijn moeilijk te corrigeren als hun ouders dat onvermogen als excuus voor vertoond wangedrag gebruiken.
- Kinderen die zich willen misdragen zijn snel te corrigeren (omdat er geen onvermogen meespeelt) als ouders op dezelfde lijn zitten als de school.
- Kinderen die zich willen misdragen, zijn niet te corrigeren als ouders het een probleem van school vinden. “Mijn kind mag slaan.” Wat als ouders een andere opvatting hebben over gedrag dan de school? Ouders vinden dat hun kind het recht heeft om agressief voor zichzelf op te komen. Het kind mag zich onfatsoenlijk gedragen ten koste van andere kinderen, leerkrachten, ouders of de school. Kortom, de rode kant van de smileyposter wordt goedgekeurd door de ouders. De ouder wordt nu doorverwezen naar de directie.

Bovenstaande maakt duidelijk:

- We hebben alle respect voor de regels die u thuis hanteert, daar bent u immers de baas
- Op school hebben wij aanvullende regels, deze bepalen wij.

- Indien u kiest voor onze school, moet u tegen uw kind zeggen dat hij zich op school aan de schoolregels moet houden.
- Wilt u ons helpen? Als alle kinderen voor zichzelf opkomen op de manier die u wenst, dan kan de school de veiligheid niet garanderen op school.
- Als u niet wilt dat uw kind zich aan de schoolregels houdt, is er geen plek meer op deze school en moet u zoeken naar een school die beter aansluit bij uw wensen.

Tot die tijd wordt er een passende oplossing gezocht die recht doet aan de situatie. Het bestuur moet hierover geïnformeerd worden, zodat school rugdekking heeft. Bijvoorbeeld:

- Contract opstellen met duidelijke afspraken
- Het kind wordt een of twee klassen hoger of lager geplaatst, in een “oefenklas”
- Het kind is slechts een beperkt aantal uren op school
- Feedbackoefeningen doen
- Consequenties bedenken wanneer de leerling het leren belemmert. Bijv. kind wordt opgehaald door ouders als het zich misdraagt. School is immers een leerinstelling en geen opvang
- Schorsing binnen de grenzen van de leerplichtwet
- Plaatsing op een andere school

5.3 Aanpak

Op de volgende pagina kunt u het stappenplan ‘grensoverschrijdend gedrag’ vinden. Dit plan wordt gebruikt als er sprake is van grensoverschrijdend gedrag.

Stappenplan grensoverschrijdend gedrag

1. De leerkracht benoemt het grensoverschrijdende gedrag:

"Ik zie dat...", "Ik hoor dat..."

En wat het met hem/haar/de klas doet (gevoel):

"Ik merk dat het ...", "Ik heb last van...", "Ik vind het storend dat..."

2. De leerkracht vraagt naar de bedoeling van dit gedrag:

"Is het je bedoeling om...?" of "Wil je echt...?"

Nee -> "Fijn dat dacht ik al, stop er dan maar mee"

"Hoe ga je het de volgende keer anders doen?"

"Wat spreken we af?"

Ja -> "Meen je dat?"

"Blijf je hiermee doorgaan?"

VERBAZING TONEN

Bij **Ja**:

3. De leerkracht stapt over naar leiderstaal:

- "Kijk me aan", "Ik wil dat je nu...", "Stoppen nu", "Hier geven...(materiaal)"

- "Je hebt nu de keus..."

Je luistert naar mij

Consequentie

Bijvoorbeeld:

- Dicht bij de leerkracht laten zitten
- "Ik spreek je straks.. (na schooltijd/pauze)"
- Afkoelplek
- Uit de klas (eventueel hulp van collega/directie)
- Ouders bellen

4. In beide keuzes zal de leerkracht buiten lestijd een gesprek voeren met het kind.

De leerkracht vraagt nogmaals naar de **BEDOELING**:

- "Was het jouw bedoeling om...?"

- "Ben je van plan om hiermee door te gaan?"

Onmacht

Nee, ik wil stoppen:

- Afspraken/plan maken
- Eventueel goedmaken/herstellen
- Ouders worden geïnformeerd

Onwil

Ja, ik wil doorgaan:

- Ouders worden gebeld voor een gesprek op school
- Kind uit de klas

Gesprek met ouders:

Keuren ouders het gedrag goed?

Nee

Hulp aanbieden
Passende plek indien nodig
Samen plan van aanpak maken
2 klassen hoger/lager
Kind dichtbij leerkracht

Nee, maar

Smileyposter
'Er is geen excuus voor wangedrag'
'Wilt u dat uw kind...?'

Ja

Grenzen school aangeven (Smileyposter)
Kind voorlopig uit de klas, bedenktijd ouders
Is dit de juiste school voor u?
Schorsen
Gedrag verandert niet? Vervangende school

